

Biofarmáři všechny krize zvládli. V hospodaření i v manželství

Práce, práce a zase práce. Přesně to prý čeká ty, kdo se rozhodnou ve velkém farmařit a k tomu zvolí způsob bio. Manželé Miroslav a Jana Kadeřávkovi, kteří mají ve Věcově největší ovčí ekofarmu na Žďársku, přiznávají, že museli překonat i krize. Nadšencům, kteří si chtějí zvolit podobný způsob života, by dnes poradili, ať zvaží všechny rizikové faktory. Oni jich prý měli víc než dost, což si ale uvědomili, až když byly věci v běhu. „Nakonec jsme to zvládli. Asi proto, že jsme věřící. A jsme oba dřiči,“ říká Jana Kadeřávková a její muž Miroslav s úsměvem přikyvuje. Po letech se propracovali k tomu, že mohou vyrazit na dovolenou a je dokonce čas i na koníčky. Miroslav hraje na varhany, vede pěvecký sbor a v obojím se vzdělává, jezdí na motorkářské srazy a před nedávnem přibyl k jeho koníčkům i opravdový živý kuň. Jeho žena vytvořila na farmě nové prostory, kde ubytovává turisty, většinou zájmové či pracovní skupinky. O ně se pak stará a většinu kurzů, které se tu konají, také sama absolvuje. Právě společnost jiných lidí jí totiž na ovčí farmě chyběla.

Jaké byly ty rizikové faktory?

JK: To, že jsme neměli s farmařením žádné zkušenosti ani zemědělské vzdělání, byl asi ten nejmenší. Zásadnější bylo, že jsme žili v jedné domácnosti s mými rodiči, kteří měli na hospodaření jiný názor než my, že jsme se starali o nemocnou babičku a o nemocné dítě, že jsme pocházeli s mužem z rozdílného prostředí – on z Prahy, já z vesnice – a najednou jsme spolu začali trávit čtyřicet hodin denně a museli ty rozdílnosti povah, výchovy a kultur nějak skloubit.

Jaké jsou vaše původní profese a co jste dělali, než jste začali hospodařit?

MK: Já jsem chemik a manželka porodní asistentka. Pracoval jsem v cukrovaru, a když jsem se po svatbě přistěhoval do Věcova, dělal jsem nějakou dobu vodohospodáře v jimramovském družstvu.

Jak se stalo, že jste se pustili do hospodaření?

MK: Rodiče ženy dostali na začátku devadesátých let v restituci majetek. Pozemky a dokonce i stroje, osivo, krmivo a peníze, což nebylo obvyklé. To byl asi hlavní impulz. Začali jsme na prvních 25 hektarech. Rozhodli jsme se vlastně ještě před vyjitím zákona o půdě, který byl nakonec k nám farmářům vstřícnější, než jsme čekali. Byli jsme jedni z prvních, kdo začali ve Věcově hospodařit.

Proč jste se rozhodli chovat ovce?

MK: Chovali je tady i rodiče ženy, asi patnáctihlavé stádo. Takže nám mohli předat zkušenosti, aspoň ty záhumenkářské. Na velký dobytek jsme si netroufali. Pořídili jsme si ovce hned 80 kusů a zanedlouho jich byla stovka. Ten první rok byl ale dost kritický.

V čem?

MK: Hodně ovce nám tehdy uhynulo a vypadalo to, že budeme muset po několika měsících skončit. Pak se to změnilo. Ale trápili jsme se tím a přemýšleli i dlouho potom, co jsme vlastně tehdy dělali špatně. Dodnes jsme to nezjistili.

Jaké byly ty začátky?

MK: Koukali jsme kolem, jak to dělají jiní zemědělci a učili se za pochodu. Někdy i metodou pokus omyl, například když jsme pořídili nevhodný stroj, který byl už zastaralý. Pak jsme se s ním dělali pět let, než jsme mohli koupit lepší a modernější.

JK: Každou chybu musí člověk zaplatit – penězi, časem a nejčastěji prací. To platí i v zemědělství. Někdy ale zemědělec doplácí i na okolnosti, za které nemůže. Postupně se je snažíme předpokládat a předejít jim nebo aspoň zmírnit následky.

Jaké to je, když se z chemika a zdravotní sestry stanou zemědělci. Nestýskalo se vám někdy po vašich původních profesích? A nechtěli jste se k nim vrátit?

MK: Mně se nestýskalo. Já jsem se pro farmaření nadchnul.

JK: Mně se stýskalo a jednu dobu jsem o návratu na porodní sál vážně přemýšlela. Jenže kdybych to udělala, farma by asi skončila. Jeden člověk by to nemohl zvládnout.

MK: To je pravda. Nevím, co bych sám dělal.

Co bylo nejnáročnější?

MK: Fyzicky to vydržet. Když je člověk z Prahy, žil většinu života jako student a pak chvíli pracoval v laboratoři nebo v kanceláři, je to pro tělo obrovská změna. Na to jsem připravený opravdu nebyl.

JK: Vydržet to psychicky. Na práci jsem byla celkem zvyklá, ale ne na stres. Když jste s partnerem doslova pořád, ukážou se i ty třecí plochy, na které by nikdy nedošlo, když bychom měli každý své zaměstnání. Mně navíc po práci kolem ovcí a toho, co s nimi souviselo, čekala domácnost a starost o děti a o babičku. K tomu se občas rozhořely spory dvou generací... A unést pocit, že z toho nemůžu vyjít, bylo těžké. Jsem totiž jinak nekonfliktní a společenský člověk.

Jak jste se s tím vším vyrovnali?

MK: Něco vyřešil čas a něco jsme museli začít řešit my. Na fyzickou práci si člověk zvykne. Horší je asi psychická nepohoda.

JK: Domácnosti – naši a rodičů - jsme rozdělili, děti vyrostly a potřebovaly nás už méně, babička tady, snad spokojeně, dožila a situace ve farmě se stabilizovala, už to nebyla tak velká dřina jako ze začátku. Ale na to, abychom dali do pořádku náš vztah, jsme potřebovali cizí pomoc. Hrozil totiž rozvod. Věci, které nás roky trápily, jsme neřešili. Nebyl čas a vlastně jsme to ani neuměli.

Kdo vám pomohl a proč jste se nerozvedli?

MK: Částečně nám pomohl křesťanský ekumenický projekt, který se jmenuje Manželská setkání. Jednak jsme zjistili, že nejsme zdaleka jediná dvojice, která se ocitla v krizi a nechce zatím kapitulovat, ale naučili jsme se taky věci, o kterých jsme dřív neměli ponětí.

Co třeba?

JK: Třeba jak spolu komunikovat, abychom si vzájemně neubližovali, jak jeden druhému naslouchat, jak nenechat problémy ve vztahu zajít do neúnosné míry, jak si sdělovat pocity a jak se navzájem respektovat. Mluvili jsme o ženských a mužských potřebách a pochopili jsme, jak nás ovlivňuje třeba náš vztah k dětem, k penězům, k rodičům a podobně. Ověřili jsme si i u jiných dvojic, že člověk nemá dávat přednost rodičům před partnerem.

Podarilo se ty poznatky uvést do praxe?

JK: Snažíme se o to denně. Není to ale tak, že by se z nás najednou staly dvě vrkající hrdličky. Konflikty se občas objeví, ale už k nim přistupujeme víc s rozumem a nenecháme se jimi vláčet.

Vraťme se ještě k farmaření. Jaké plemeno ovcí chováte?

MK: Merino Landschaff, které je vyšlechtěné na maso. Začínali jsme ale s ovci německou dlouhovlnnou, kterou jsme postupným křížením přešlechtili. K nim jsme ještě dokoupili část ovčí plemene Suffolk, to jsou ty s černou hlavou.

Jaké jsou přednosti těch plemen?

MK: Merino Landdschaf má asezónní říji, takže se dá připouštět téměř celý rok a dá se vykrmovat do větší váhové kategorie. Suffolci zase méně trpí na hnilobu paznehtů, což je výhoda.

Kolik ovcí teď máte? A na kolika hektarech farmaříte?

MK: To základní stádo je 200 kusů matek a jehňat je kolem 250 kusů, k tomu jsou čtyři berani. Zemědělské půdy máme dnes 114 hektarů, z toho jsou čtyři hektary půdy orné. Zbytek jsou louky a pastviny. Z těch máme seno pro vlastní užitek, ale taky ho prodáváme. Ovcí by se tu uživilo mnohem víc, ale už bychom to pracovně nestíhali. Bahnění, stříhání, zkracování paznehtů, odčervování... A kdyby jich bylo zase výrazně míň, než jich máme, nesplnili bychom zatížení na hektar a nedostali dotace. To by pro nás bylo likvidační.

Jak se pozná, že jste ekologická farma? Co děláte jinak než běžní zemědělci?

MK: Poznává se to na ceduli před domem. (smích) Musíme samozřejmě hospodařit podle ekologických předpisů, zjednodušeně – nesmíme hnojit, používat chemické postřiky, máme dvojnásobné ochranné lhůty u léčiv, chováme méně ovčí na hektar a ve stáji musí mít zvířata taky větší komfort. Kdybych nebyl eko, nemusel bych ohradníky podsekávat, ale trávu bych likvidoval chemicky, stejně tak šťovík, který musím neustále sekat, aby se nepřemnožil.

Pouští se dnes ještě lidi do biochovu ovčí? A umíte si představit, že byste s farmařením začínali dnes?

MK: Dnes se spíš objevují ti drobnochovatelé, kteří mají třeba pět, šest ovčí. Ale i díky nim stav ovčí v republice roste. Je jich asi 200 tisíc, takže nevymřou. A do farmaření bychom se asi nepustili, protože už nejsou volné pozemky. Jinak co se týká zákonů, myslím, že se situace pro chovatele skotu zlepšuje a že i ministerstvo zemědělství lépe komunikuje s agrární komorou. Teď bude zajímavé, jak se podaří s Evropskou unií vyjednat dotační pravidla po roce 2013.

Kdy byly podmínky pro hospodaření nejlepší?

MK: Těsně před vstupem do EU, kdy ještě nebyla tak rozbujelá byrokracie a o chovná zvířata byl velký zájem, protože zemědělci měli strach, že dojde k zastropování a budou povinné kvóty na ovce. Tehdy byly taky větší dotace na zvířata a menší na pozemky. Říkali jsme tomu v legraci Období zlatého rouna. To byla doba v 19. století, kdy výrazně stoupla cena ovčí vlny.

Jak jde vlna na odbyt dnes? A jak je to se skopovým a jehněčím masem?

MK: O vlnu je zájem čím dál menší. Dřív jsme za ni dostávali ovčí příkrývky a ty jsme pak prodávali. Ale o ty lidi nestojí, tak si za vlnu bereme sůl pro ovce. O maso se zase zájem mírně zvyšuje.

Za kolik se dá kilo jehněčího pořídít?

MK: U nás v mase za 160 korun a když si koupíte živé jehně, tak je kilo za 50 korun.

Co vás na práci ve farmě nejvíc baví? V čem se realizujete?

MK: Mně baví vlastně všechno, co se točí kolem zemědělství a chovu. Ve farmaření jsem se našel. Jsou ale věci, na které má větší nadání Jana. Například pomoc při bahnění, tedy když se rodí jehňata.

JK: Nevím, jestli je to tím, že jsem porodní bába, ale baví mě to. Taky se realizuji ve všem, co souvisí s turistikou. Sama jsem si vymyslela a navrhla prostory pro ubytování, řídila jsem stavbu, sháněla řemeslníky i vybavení a teď se starám o to, aby ubytování bylo využité a aby se tu hostům líbilo. Jinak mám na starosti ještě odbyt zvířat, masa, sena a účetnictví.

Co je při farmaření důležité?

MK: Neřekneme nic objektivního. Nebýt líný, zhýčkaný – jsou chvíle, kdy bez ohledu na okolnosti i na to, jak se cítíte, musíte udělat, co je potřeba. Když se rodí jehňata, musí se ovcím pomoci a dát pak ovci s jehnětem zvlášť, protože když to uděláte o pár hodin později, už to jehně matka nepřijme a hrozí mu, že umře hladu. Takových věcí, které zkrátka nesnesou odklad, je v zemědělství plno. Setí, sklizení sena a senáže...

JK: A trpělivost. Nemyslet si, že nějaký efekt přijde hned, ale umět počkat. A smířit se s tím, že jsou věci, které člověk neovlivní. Někdy jsou podmínky lepší, jindy horší.

MK: Asi jako v manželství, že? (smích)

Jitka Voglová